

Archetipikus szimbolika egy kortárs magyar filmben

(Schwechtje Mihály: Az alma című filmjének elemzése)

Absztrakt: A kultúra sokrétű szövedékében a szimbolizáció folyamata állandóan újratermeli önmagát. A szimbólum szemlélhető egy jelentésadó struktúra részeként, amely azonban érvényes jelentését hermeneutikai folyamatokban valósítja meg. Tanulmányom az alma szimbolikáját értelmezi egy kortárs magyar rövidfilmben. A szimbólum kulturális jelként többértelmű, amely aktív befogadásra ösztönöz. Mindez lehetővé tesz további megállapításokat. Egyik ilyen a szimbólum régi időkből való eredeztetése és a kortárs művészet újításra és eredetiségre vonatkozó készleteseinek feszültsége.

Bevezetés: struktúra és hermeneutika

Tanulmányom középpontjában egy műalkotás elemzése áll, így szükséges kitérni arra, hogy ezt a folyamatot a mű szerkezetének feltárásaként vagy jelentésének megértéseként kell-e tekinteni. Ezért először struktúra és hermeneutika lehetséges összefüggéséről fogok szólni a szemiotika keretén belül. Nyilvánvaló, hogy tovább kell gondolni ennek a történeti implikációit is, amelyre pedig a dolgozat záró részében tesztek kísérletet. Mindkét összefüggésben a mozgásban levés, a jelentés dinamikájának kérdése foglalkoztat, amely megjelenhet a kultúrán belül, és ugyanúgy a kultúra történetiségében is.

Paul Ricoeur *Struktúra és hermeneutika* című tanulmányát ezzel a kérdéssel kezdi: *mi a szöveg?* Ennek nyomán pedig szöveg és beszéd kapcsolatának mikéntjére keres választ. Miközben Ricoeur elismeri a beszédnek az íráshoz viszonyított szociológiai és pszichológiai előidejűségét, kiemeli, hogy az *ír-olvas* nem a *beszél-válaszol* viszonylat sajátos esete. „Az olvasó hiányzik az írásból, az író pedig hiányzik az olvasásból. A szöveg így olvasó és író ketős elfedését hozza létre; s ekképpen ama párbeszéd helyére lép, amely közvetlenül fűzi össze az egyik hangját a másik hallásával.”¹ Az írás és a kép mint szövegek az alkotó és a befogadó között közvetítenek, de egyúttal közjük is állnak. Amikor a szöveg veszi át a beszéd helyét, egyúttal meg is szűnik beszélő és hallgató közvetlen kapcsolata.

Ricoeur törekszik annak a Diltheytől eredő hermeneutikai problémának a megválaszolására is, melyben az olvasói magatartás két pólusát a *magyaráz* vagy *értelmez* egymást kizáró alternatívája képezi.² Ricoeur szerint ez a dilemma

1 Paul RICOEUR, *Struktúra és hermeneutika*, ford. VAJDA ANDRÁS = Uő, *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*, Budapest: Osiris Kiadó, 1999, 11.

2 Wilhelm DILTHEY ellentétet mutatott ki a természettudományokra vonatkoztatott magyarázat, és a szellemtudományokra vonatkoztatott megértés (értelmezés) között.

feloldható, ha egyrészt a szöveget mint világ és szerző nélkül kezeljük; hiszen ekkor belső viszonyai, azaz struktúrája szerint *magyarázzuk*. Ha pedig visszaszolgáltatjuk az élő kommunikációnak, akkor *értelmezzük*. Eszerint az olvasás e két magatartás dialektikája. A magyarázat lehetősége meghosszabbítja a világ és a beszélő alany referenciájának felfüggesztését. Ilyenkor olyan egységek rendszeréről beszélünk, amelyek mindegyike csak az összes többitől való eltérése alapján határozható meg. Ricoeur úgy fogalmaz: „a diszkrét egységek állományán belüli ellentétek és az ellentétek kombinációinak játéka határozza meg a struktúra fogalmát a nyelvészetben.”³ A szerkezet elemzése során azoknak a műveleteknek a logikáját lehet föltárni, amelyek egyes „viszonycsomagokat” összekapcsolnak másokkal. „A strukturális elemzés feladata tehát az, hogy elindítsa a szegmentációt (horizontális aspektus), majd, hogy megállapítsa a részek egészben való egységének különböző szintjeit (hierarchikus aspektus).”⁴ Az értelmezés Ricoeur szerint az „időszerűvé tett”, környezetre és hallgatóságra lelt szöveg, amely visszaserzi feltartott és felfüggesztett referenciális mozgását a világ és az alanyok felé. Az olvasás ebben az esetben olyan aktusban tetőződik be, amely úgy aránylik a szöveghez, mint a beszéd a nyelvhez. „A szövegnek csak értelme volt, azaz belső viszonyai, struktúrája; most jelentése van, azaz megvalósulása az olvasó alany saját beszédében.”⁵

Szimbólumok és fantázia

94

Amennyiben a szimbólum szó szerteágazó jelentéskörét a képzelet világának alakjaira szűkítjük, akkor az lehet a következő kérdés, hogy a fantázia szülte lényeknek mi lehet a sajátos szemiotikai jellemzője. A Frege-háromszög a jelviszony hármasságát szemlélteti, ahol a jel, a jelölt és a jelentés kölcsönös egymásra vonatkozásukban értelmezhetők. Ennek dinamizálása – vagyis az egyenlő oldalú háromszögben ábrázolt viszony arányainak megváltozása – nyomán a fantázia lényei olyan jeltípust képeznek, ahol a jel és a jelentés közti viszony közeli, míg a jelölt hozzájuk képest távolabb áll.⁶ Ilyenre számos példát hozhatunk, amikor a képzelet alakjai szemléletesen ábrázolhatók nyelvi és képi jelek útján, van is jelentésük, de jelöltjük, vagyis dologi, fizikai valóságuk nincs, illetve – mivel a jelviszony szempontjából ez viszonylag közömbös – a legkülönbözőbb módon testet ölthetnek. Leia hercegnő, Asterix vagy Harry Potter megjelenhet regényben, filmvászonon, képregényben vagy bármilyen tárgy felületén. Éppígy alakjukat is eljátszhatja más-más színész akár különböző művészi közegben: a filmváltozatokban vagy a színpadon. A képzelet szemiotikáján belül a csoda, mint a kötött fantázia formája jelenik meg, amely a szabad fantázia világával szemben kívülről motivált, hiszen itt nem az észlelő tudata határozza meg a jelentésképződést.⁷

3 Paul RICOEUR, *Struktúra és hermeneutika*, 20.

4 *I.m.* 23.

5 *I.m.* 27.

6 Jurij SZTYEPANOV, *Szemiotika*, ford. CSEPELI GYÖRGY és RÉVY KATALIN, Budapest: Gondolat Kiadó, 1975, 110–119.

A legkülönbözőbb tárgyak is válhatnak szimbólummá a jelölt eltávolodásával, amely folyamat alapvetően kultúrafüggő is, mivel jelentésgazdagságukat a kontextusként szolgáló kultúra szövege biztosítja. Ennek megfelelően az alma szimbolikája elsősorban a mérsékelt égövön érvényesülhet, a sarkvidéken vagy a trópusokon élők számára jóval kevesebbet mondhat. Az alma a zsidó, a keresztény és az iszlám kultúrkörben lehet a bűnbeesés, míg a keresztényben ezen felül a megváltás jelképe is. Ugyanakkor a biblikus hagyományban éppúgy, mint az antikvitásban, szerelmi szimbólum is.⁸ Másik oldalról az alma mint szimbólum által hordozható jelentések (például tudás, teljesség, egészség stb.) kifejezhetők más gyümölcsökkel is.

Felmerülhet a kérdés, a jel-jelentés viszonylat e kitüntetett összefüggésében a fantasztikum szimbolizálásának milyen kapcsolat képezheti az alapját. Véleményem szerint ez napjainkban is viszonylag meggyőzően magyarázható a jungi archetípusok elméletével, különösen, hogy maga Jung is hangsúlyozta ezek kulturális feldolgozásának szerepét a konkrét megjelenítésben. „Számos mitológiai motívum kerül elő, ezek azonban már a modern képnyelvbe öltöznek, tehát már nem Zeusz sasával vagy a griffmadárral találkozunk, hanem a repülőgéppel, a sárkányok harca már mozdonyok összeütközése, a sárkányt lebíró hős ma már a városi színház hőstenorja, a chtónikus anya a kövér zöldegesné, és a Proserpinát elrabló Plútó is inkább a veszélyes sofőr képében jelentkezik.”⁹

A huszadik század második felétől a jungi koncepció a művészetelméletben is kidolgozott rendszerben nyert további alkalmazási lehetőséget, gondolva itt például Northrop Frye műveire az irodalomtudományban vagy magyar vonatkozásban Király Jenő munkásságára a filmelméletben. Az általuk javasolt megközelítésmód előnye, hogy a fenti összefüggésben a kortárs műalkotások megértéshorizontja is jelentősen kiszélesedik. „Az archetípusok asszociatív nyalábok, abban különböznek a jelektől, hogy komplex változók. A komplexitáson belül gyakran a tanultságra való asszociációk fordulnak elő bőséggel, s ezek közvetíthetők, mert egy-egy kultúrában sokan ismerik őket.”¹⁰ Az archetipikus motívum így egyszerre kettős jelleget mutat: a művön belül struktúraképző elem, a műből kifelé mutatva pedig lehetséges megértés-összefüggésekre utal, vagyis mintegy egyesíti magában Ricoeur korábban idézett gondolatmenetét a strukturális analízis és a hermeneutikai megértés különbségéről, illetve egymást feltételező mivoltáról.

7 Ez a megközelítés egy újabb tipológia alapja lehet, amely szerint a kötött fantázia (a meditációs tréning, a hipnózis vagy a csoda) szembeállítható a szabad fantáziával (nappali álmodozás, álom, nyelvi játékok). A tanulmányban ennek elemzésével terjedelmi okok miatt nem foglalkozom.

8 A modern világban egyik változata az ismert informatikai cég védjegye, amelyről azt is tudni lehet, hogy az alapító (Steve Jobs) Beatles iránti rajongása inspirálta a választást. Egyébként az angolszász kultúrkörben az alma szimbolikája mint az ötlet, kreativitás, felfedezés jelképe, a kora újkorig megy vissza, és egy Newtonhoz fűződő anekdotában találjuk meg a forrását.

9 Carl Gustav JUNG, *Pszichológia és költészet*, ford. DR. SZALAI ISTVÁN = UŐ, *A szellem jelensége a művészetben és a tudományban*, Budapest: Scolar Kiadó, 2003, 94.

10 Northrop FRYE, *A kritika anatómiája*, ford. SZILI JÓZSEF Budapest: Helikon Kiadó, 1998, 90.

Az alma ironikus szimbolikája

Schwechtje Mihály *Az alma* című filmjének középpontjában a szimbolikus alma áll, amely strukturális szempontból tekinthető úgy, mint a történet kiváltó oka, az események generálója és a záró jelenet fő motívuma. Amennyiben ezt elfogadjuk, a Greimas által kidolgozott aktanciális narratívaelmélet érvényesíthető, amely a cselekvőre (actant) helyezi a hangsúlyt. Greimas egy háromkategóriás modellt alkalmaz, melynek összetevői a következők: a vágy (valamilyen tárgy, személy vagy érték keresésének elve), a kommunikáció (minden feladó és címzett viszonyának elve) és a tulajdonképpeni értelemben vett cselekvés (minden előremozdító és ellenálló közti ellentmondás elve). Ebben az esetben a cselekvők lehetséges kapcsolataiból haladunk a cselekvések változatos kombinatorikáinak irányába, melyek lehetnek szerződések, keresések, próbatételek, harcok. Elmesélni valamit nem más, mint annak az elmondása, hogy ki, mit, miért és hogyan cselekedett, miközben ütemezzük az időben e szempontok összefüggését.¹¹

János, a derék gazda magányosan él tanyáján, és kifogástalan minőségű almákat termeszt. Egyik nap Kopasz, a kereskedő jön átvenni a termést, és észreveszi, hogy alma nőtt a gazda háza előtti akácán. Ezzel a történet hétköznapi világába betör a fantasztikum egy csodaszerű esemény jóvoltából. „A csodás diszkurzusa reális ténynek minősít valamit, amit a 'józan ész' hihetetlennek tekint: épp a hihetetlen megtörténeése a csoda.”¹² A film szereplői ezt a diskurzust nem fogadják el, és a főhős sem tudja e mentén értelmezni a történeteket. Mivel az alma miatt minden rosszra fordul, János végül döntő lépésre szánja el magát.

Egy kézenfekvő megközelítés lehet, hogy az alkotás rájátszik az alma bibliai szimbolikájára, hiszen felbukkanása az édeni, boldog állapotot szünteti meg a főszereplő számára. A csodás alma rákényszeríti Jánost az útnak indulásra, a konfliktusok felvállalására, azonban mindez hiába történik, hiszen végül semmivel nem tud többet. Eszerint a történet a mítoszi alapsémát értelmezi újra, viszont a főhős hiába akarna változtatni a sorsán, az értetlen társadalom kisszerű akadályokat gördít eléje.

Egy másik értelmezési lehetőség, hogy a főhős nyugodt, de jelentéktelen életéből nem hajlandó kilépni. A rendellenes helyen növő alma a változás szükségességére figyelmezteti, amit nem képes tudomásul venni, tehát a lapangó fejlődés a régihez való görcsös ragaszkodás miatt nem manifesztálódhat. Ebben a megértéshorizontban az alma afféle antik jóslat formáját ölti, melyet a címzett nem akar megérteni. A fantasztikus elem megjelenése félelmet ébreszt az ismeretlen, a szokatlan kihívásával szemben, ami így emlékeztetőként bukkan fel újra és újra.

Ezekben az esetekben az aktuális jelentésképződés meghatározó mozzanata a filmben az alma által szimbolizált emelkedett jelentéstartalmak, allúziók, kontextusok, illetve a szereplők hétköznapi, kisszerű gondolkodása közötti erőterben képződő, a művet átszövő ironia. Ennek keretében nyernek

11 Algirdas Julien GREIMAS, *Sémantique structurale: recherche de méthode*, Paris: Larousse, 1966.

12 KIRÁLY Jenő, *A film szimbolikája. A fantasztikus film formái 2.* Kaposvár-Budapest: Kaposvári Egyetem-Magyar Televízió Zrt., 2010, 434.

jelentést a film groteszk és bizarr elemei, nem utolsósorban a fantasztikum is. Hiába történik meg a csoda, senki sem hisz benne. A főszereplő viselkedése többértelmű, hiszen lehet, hogy ő az egyetlen, aki megéli a csodát, vagy éppen ellenkezőleg, ő sem tud hinni benne, hiába jelenik meg kézzelfoghatóan, inkább eltűnteti a föld színéről, hogy ne kelljen szembesülnie vele.

Az ironia sajátos működés módjához tartozik, hogy a műalkotás minden elemét érinti. Az alakok ábrázolása, a történetvezetés, a narráció hangneme mellett ilyen motívum például a főhős útnak indulásakor a köd vagy az éjjeli viharban az alma bevetülő árnyéka, melyek Marcel Carné: *Ködös utak*, illetve Alfred Hitchcock: *Psycho* című filmjeire utalnak.

Mesei jelleg a filmben

Jellemző a rövidfilmre a mesei szerkezet ironikusan átfordított jellege. Míg a mesében az alma áhított célként jelenik meg, melyet meg kell szerezni, addig itt kiinduló probléma, amelytől meg kellene szabadulni. A mese hőse segítők vagy akadályozó személyekkel találkozik, a gazda csupán a közöny és az értetlenség falával szembesül.

Főhősünk racionális, józan ember, így a rejtélyes almát először el akarja vinni tudományos vizsgálatra. Útközben találkozik a temetési menettel, ahol megtörténik a második csoda, a leejtett koporsóból feltámad a halott. A gyászmenetet és a plébánost teljesen hidegen hagyja az eset, mint ahogy az alma történetére is csak ennyit mond:

Pap: Mi értelme az ilyen csodáknak? A Bibliában nincsenek ilyen értelmetlen csodák. A mai világban fiam Isten nem teheti meg, hogy ilyen csodákkal bibelődjön. Azt kell figyelni, hogy az Úr mikor ad jelet. Ami utat mutat. A hívőnek most az a feladata, hogy keresse az égő csillagot.

János: De Atyám, leszakítottam és most ugyanott van! (templomkert, harangoznak)

Pap: (hátrafordul), Te egy rendes ember vagy fiam. Ne törődj az almával, és vezess óvatosan. (Pap elmegy, a mindent elárasztó nagy ködben alig lehet látni valamit)

Mivel a fantasztikum megjelenését a történet szereplői – a főhős kivételével – elutasítják, a film kisszerű, józan praktikumra épülő világa abszurdává válik. Ez is a hagyományos mesei jelleg ellentételezésének tekinthető, hiszen a fantasztikum megjelenését a népmesében a szereplők a legnagyobb természetességgel elfogadják. A csoda a varázsmese konstitutív eleme, a filmben pedig destruktív elv.

Az aktanciális elmélet korábban idézett összetevői a vizsgált filmben ellentétükbe fordulva jelennek meg, mint a vágyelhárítás, a kommunikáció hiánya, illetve lehetetlensége, valamint a cselekvés illuzórikussága. Vágy és tapasztalat konfliktusa mentén bomlik ki a narratíva, melynek csomópontjai a jelentőségteli archetipikus motívumok. A filmben ilyenek a temetés, a feltámadás, az öregasszony, az öregember, a pap, a bosszú alakzatai, és mindez abszurd kontextusban. Amikor János az úton a furgonjával elüti a temetési menetet a következő dialógusok zajlanak.

János: *Én csak mentem a laboratóriumba, nem akartam semmi rosszat! Hál' Istennek nem esett bajuk,*

Hárpia: *Maga egy gyilkos. Maga megölt egy szerencsétlen halottat!*

János: *Asszonyom halott volt, nézze ott a koporsója, most temették, halott! (Ekkor a koporsó fedelét ledobja a „halott” és kimászik belőle egy öregember.)*

Öregember: *Van valami a lábammal, nem tudok kikelni innen.*

Hárpia: *Istenem még ez is!*

János: *Hát ez nem igaz! Urak, megmentettem az életét! Szent Atyám, ez nem lehet igaz! Majdnem eltemette. (A fiatal özvegy elájul, egy fiatal férfi ölébe veszi és elviszi.)*

János: *Hát nem csodálatos, hogy él? (temetési menet komolyan vonul tovább)*

Hárpia: *Látja Maga, hogy mit művelt? Ott viszik a kislányomat ölben! A halott férje egyszerűen feltámad, csodálkozik, hogy elájult szegény?*

J: *Sajnálom asszonyom!*

H: *A legdrágább koporsót vettük, fizettük a papot, a sírásót, a kertészt, a sírkövet.*

J: *Ne tessék haragudni!*

H: *Ott van aztán a halotti tor, lehet, hogy a lába is eltört, miből fizessük az orvost?*

J: *Khm... Kifizetem a koporsó árát. Tessék itt van 120 000. (beül az autóba, ráborul a kormányra)*

98

A történet egészében az ilyen jelenetek alkotják a frye-i értelemben vett konkrét rítust, amelynek nyelvi és képi kommunikációs formája a mítosz.¹³ A rítus minden esetben az egyén és a közösség lényegszerűnek tartott kapcsolatát mutatja be. Ez lehet az életben megtapasztalt társadalmi gyakorlat, mint a beavatási szertartás, vagy lehet az egyén és közösség konfliktusának művészi bemutatása a drámairodalomban vagy a filmművészetben. Az egyik esetben személyesen is átéljük a rítust, míg a másokban esztétikailag megformált tapasztalatként szemléljük, ahogyan egy társadalom, illetve közösség már meglévő minták alkalmazásával kezeli és feldolgozza konfliktusát.

Az alma című film mint társadalomkritika

Amennyiben a film világát az alma szimbolikáján keresztül egységbe foglalt rituális folyamatként értelmezzük, arra is lehetőség nyílik, hogy a ritualitás kollektív természete miatt az alkotásnak egyfajta társadalmi-hatalmi összefüggésbe helyezett értelmezésével próbálkozzunk. Ebben az esetben a főhős számára az alma a megértés kihívását és lehetőségét szimbolizálja, ezt azonban a társadalomban zajló hatalmi mechanizmusok újra és újra megakadályozzák. Erre példa a fentebbi idézetben az, amikor a lelki-szellemi autoritást képviselő pap lebeszélni igyekszik a főhőst a további vizsgálódásról, és erre utal a közvélekedést jelképező Kopasz és János párbeszéde is a film végéről:

13 Northrop FRYE, *A kritika anatómiája*, 113–121.

Kopasz (jön a tanyára), Adjon Isten! Mind elfogyott, vitték, mint a cukrot! Hajh... Ezt még akkor is viszik, ha a többi gyümölcs rám rohad. Lehet, hogy még mindig ott van?

János: Ne is mondja! Nem természetes dolog ez. Sokszor úgy érzem, lázálmok ezek. Arra is gondoltam, talán csoda.

Kopasz: Miféle csoda az, aminek semmi haszna nincs? Ha legalább almahiány lenne. Itt olyan almatermés van, mint sehol. A csoda attól csoda, hogy segít valakin. A vakok elkezdenek látni, a hullák feltámadnak. Ilyenek. Pedig ránk férne már valami, mi?

János: Ha, rá gondolok, itt feszít (ütögeti a homlokát). Valahogyan ez az alma, mintha az agyam helyére nőtt volna be. Rám vigyorog, mintha mondani akarna valamit.

Kopasz: (nevet), Zöldeket beszél maga, megszabadítom én magát ettől az almától. (Kopasz letépi az almát és megeszi)

A rítusként értelmezett narratíva az almaszimbólum körül generálódó cselekménytérben ezek nyomán logikusan vezet a film végkifejletéig, amikor a feltámadott öregember rátámad „megmentőjére.” Ez a záró történetelem megfelel a bűnössé tétel archetipikus mozzanatának, ahol az egyéni vágy/vágyelhárítás és a társadalmi valóság ütközésének irracionális alakzata szolgál a büntetés alapjául. Ebbe a film zárójelenetében végül – az abszurd világ elfogadása-képpen – a főhős is beletörődik.

Összefoglalás

Az eddigiekben arra törekedtem, hogy a filmben megjelenő archetipikus szimbolika esztétikai összefüggéseit bemutassam. Történeti vonatkozásban, amennyiben a régiség művészetének közös jegyét az eszményítés fogalmával jelöljük, úgy a modernség törekvései a tipizálásban ragadhatók meg. Ebben a közegben az archetípus otthontalanná válik, margóra szorul, a folklór és a népszerű művészet világában tűnhet csak fel. „Örök témák, önmagukat megsokszorozva fenntartó alapélmények keresik a képeket, amelyekben megnyilatkozhatnak a kor nyelvén. Az archetípus kultúrájának közlői és befogadói a mindenkor mindenki számára releváns élményekből vonnak ki konkrét tanulságokat. Az egyedít általánosító mentalitás meghatározó egysége a típus, az általánost egyediesítő kultúráé – a fétis, a rítus és a mítosz kultúrájéé – az archetípus.”¹⁴

Fenti összefüggésben kirajzolódik a fantázia két alapformája. Az egyik a modernség által képviselt, egyéniségre és eredetiségre törekvő individuális alkotóművészet (amely elsősorban az elit művészetben öltött testet), és a másik, a képzelet univerzális formáira építő kollektív látásmód, amely a folklór és populáris művészet jellemzője volt.¹⁵ Amennyiben napjaink művészetét posztmodern-

14 KIRÁLY Jenő, *Mágikus mozi*. Budapest: Korona Kiadó, 1998, 146.

15 *I.m.*

nek tekintjük, a modernségre jellemző magas-populáris művészet ellentéte is meghaladottá válik, és olyan alkotások jelennek meg, melyek éppúgy építenek a kulturális allúziókra, a modern művészet teljesítményeire, mint a népszerű témák, motívumok, minták készletére. Az archetípus újszerű, posztmodern alakot öltése zajlik így a közelmúlt és a jelen irodalmában, filmjeiben, zenéjében, képzőművészetében. Hangsúlyozni kell, hogy ez nem kizárólagos tendencia, viszont, ha a posztmodern meghatározó vonásának a modernséghez való kritikai és reflexív viszonyulást tekintjük, akkor az archetípusok ismételt feldolgozása, mint a fantázia másik lehetséges alapformája is annak részét képezi. Mindez újrafogalmazott mítoszokban, újraértelmezett szimbólumokban is alakot ölthet, ahol az új az ironikus kontextust, szemléletet fogja jelenteni.

Irodalom

- FRYE, Northrop, *A kritika anatómiája*, ford. SZILI JÓZSEF Budapest: Helikon Kiadó, 1998.
- GREIMAS, Algirdas Julien, *Sémantique structurale: recherche de méthode*, Paris: Larousse, 1966.
- JUNG, Carl Gustav, *Pszichológia és költészet*, ford. Dr. SZALAI ISTVÁN = UŐ, *A szellem jelensége a művészetben és a tudományban*, Budapest: Scolar Kiadó, 2003, 81–102.
- KIRÁLY Jenő, *Mágikus mozi*. Budapest: Korona Kiadó, 1998.
- KIRÁLY Jenő, *A film szimbolikája. A fantasztikus film formái 2.* Kaposvár-Budapest: Kaposvári Egyetem-Magyar Televízió Zrt., 2010.
- 100 RICOEUR, Paul, *Struktúra és hermeneutika*, ford. VAJDA ANDRÁS = UŐ, *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*, Budapest: Osiris Kiadó, 1999, 34–70.
- SZTYEPANOV, Jurij, *Szemiotika*, ford. CSEPELI GYÖRGY és RÉVY KATALIN, Budapest: Gondolat Kiadó, 1975.
- SCHWECHTJE Mihály, *Az alma*, Színes magyar rövidfilm, 2007. 23 perc

Archetypal symbolism in a contemporary Hungarian film. Analysis of Mihály Schwechtje's film: The Apple

Abstract: In the diverse web of culture, the process of symbolization is constantly reproducing itself. The symbol can be viewed as part of a reporting structure that, however, implements its valid meaning in hermeneutic processes. My study interprets the symbolism of apples in a contemporary Hungarian short film. The symbol is ambiguous as a cultural sign that encourages active inclusion. All this allows for further findings. One of these is the origin of the symbol from ancient times and the tension of contemporary art's urges for innovation and originality.

Keywords: symbol, fantasy, archetype, irony, miracle

Dr. Molnár Csilla, PhD.
egyetemi docens,
Soproni Egyetem
9400 Sopron, Ferenczy u. 5.
molnar.csilla@uni-sopron.hu